

ДОКЛАД

От урб. Благой Георгиев Петков, редовен докторант в катедра Градоустройство, Архитектурен факултет, Университет по архитектура, строителство и геодезия – град София, зачислен със Заповед № 343 / 02.04.2014 г. на ректора на университета

Тема на дисертационната работа: **„Идентичност и урбанистични проблеми на средата за млади хора“**, утвърдена от Факултетния съвет в заседание от 25.03.2014 г. с протокол № 6 / 25.03.2014 г.

Относно: Изпълнението на индивидуалния учебен план на докторанта, утвърден от факултетния съвет в заседание от 29.04.2014 г. с протокол № 7 / 29.04.2014 г. и представяне на степента на развитие на дисертационния труд и постигнатите резултати на ДОКТОРАНТСКИ СЕМИНАР 2016, катедра Градоустройство, Архитектурен факултет, УАСГ

Настоящият доклад е съставен съгласно изискванията поставени от катедрата и включва **информация за дисертационния труд:**

- 1) Структура на дисертационния труд;
- 2) Цел, задачи, методология и очаквани резултати;
- 3) Степен на развитие на обособените етапи в труда и постигнати резултати;

и съпътстващите ги ангажименти към университета:

- копие от индивидуалния план;
- положени изпити и постигнати резултати;
- публикации;
- участие в конференции, семинари и други събития: представяне, постигнати резултати и научени уроци;
- участие в семинарни занятия, част от учебния процес на катедрата;
- написани рецензии;
- опит от докторантски обмен.

Съдържание

<i>I. Информация за дисертационния труд</i>	3
1. Въведение и актуалност на проблема	3
2. Формулиране на предмета на изследването.....	3
3. Цел на дисертационния труд.....	4
4. Задачи и структура.....	4
5. Описание на методологията и приложение на отделните научни методи в отделните части.....	5
6. Очаквани резултати	6
7. Дискусионни въпроси, срещнати предизвикателства по време на работата и „свободен разказ“ за личния принос на дисертационния труд.....	6
8. Степен на развитие на обособените етапи в труда и постигнати резултати	7
<i>II. Съпътстващи дейности</i>	8
1. Участие в семинари, форуми, конференции	8
2. Впечатления и натрупан опит от участието в практически упражнения и семинари със студенти по урбанизъм в модула Социална инфраструктура, летен семестър на учебната 2014 / 2015 г.	8
3. Обобщение на учебно-методическата и педагогическата работа и бележки по изготвените рецензии на дипломни работи	8
4. Описание на планирани и подготвени публикации в печатни и електронни медии и издания	8
5. Разширен план-конспект на изпита за докторантски минимум на тема „Съвременни тенденции в урбанистичното развитие на селищата“ и отношение на отделните въпроси към проблемите на дисертационния труд.....	9
6. Насоки към съдържанието на конспекта и подготовката за изпита на тема „Урбанистични аспекти на социалната инфраструктура и средата за млади хора“	10
<i>III. Списък на приложенията</i>	11

I. Информация за дисертационния труд

Темата на доктората „Идентичност и урбанистични проблеми на средата за млади хора“ е утвърдена от Факултетния съвет в заседание от 25.03.2014 г. с протокол № 6 / 25.03.2014 г.

1. Въведение и актуалност на проблема

При плановото изграждане на населените места в България от втората половина на XX век, публичните пространства, зелената система и социалната инфраструктура заемат централно място в обемно-пространствените композиции на градските и кварталните центрове. Голяма част от заложените притегателни обществени центрове са реализирани, но не и тяхната материална база – обектите на социалната инфраструктура.

Обект на настоящата разработка е урбанистичната среда, която общинската и централната власт целенасочено изграждат и поддържат за провеждане на дейностите, свързани със свободното време на младежите и подрастващите.

Целесъобразно е изцяло спортните центрове да бъдат изключени от обхвата на разработката. Те се подчиняват на други изисквания, както при поместването им в градското пространство, така и при избора и развитието на тяхната функционална структура. Водещи са предпоставките, свързани с конкретния спорт или съвкупност от дисциплини. От друга страна поддържането на затворена среда за високо спортно майсторство в населените места постепенно бива отхвърляно и в началото на новия век сме свидетели на трансформацията на тези комплекси в публични пространства и на отварянето на извънградските тренировъчни комплекси към клиенти и включването им в туристическата инфраструктура.

Възниква въпроса може ли средата за млади хора да бъде отделена от другите публични пространства или по-скоро трябва да се разглежда в целия комплекс на социалната инфраструктура или всъщност какви трябва да бъдат изискванията към пространственото планиране и обновяването на публичните пространства, така че те да бъдат подходящи за провеждане на дейностите, свързани със свободното време на младежите и подрастващите.

От друга страна представлява интерес сблъсъка на новите интегрирани подходи за пространствено планиране със заварените нормативно-директивни системи, които поставят изисквания за минимални площи на жител и може ли формулирането на стратегическа цел и финансова рамка да доведат до по-качествени реализации.

Социално-икономическите промени от последните 25 години оказват осезателно влияние върху всички сфери на човешкия живот, но тяхното отражение върху младежките дейности, които представляват значителна част от публичните разходи, са слабо изследвани.

2. Формулиране на предмета на изследването

Обекта на разработката е ограничен до урбанистичната среда за млади хора, която се изгражда и поддържа от общинските власти. В духа на децентрализацията решенията в България се взимат от общините, а държавата осигурява само финансов ресурс за подкрепа на дадени проекти, т.е. не можем да говорим за обекти от национално значение както е при техническата инфраструктура. В дисертационния труд са разгледани множество чуждестранни примери и добри практики, но фокуса на изследването е урбанистичната среда за млади хора у нас и

изводите от разработката следва да бъдат насочени към българските системи за пространствено планиране.

Моето желание е настоящата разработка да не бъде изцяло теоретична, а в нея да се определи конкретен териториален обхват и изводите да бъдат проверени и формулирани върху урбанистичната среда за млади хора, която се изгражда и поддържа от Община Пловдив. При описанието на идентичността на средата за млади хора задължително следва да се проучат множеството емпирични социологически изследвания за град София и техните пространствени аспекти. При формулирането на теоретичния модел е добре да бъдат разгледани плановите документи в областта на устройство на територията на поне 20 общини и да се направи обобщение за клас „средна“ община с конкретни количествени показатели, но ако желая да постигна задълбоченост в наблюденията е по-добре да се фокусирам върху една или две общини с достатъчен потенциал.

Обобщение: в частта анализ – примери от международната практика и обхват общо върху националната рамка, а в частта теренни проучвания и анкети – няколко или по-добре една конкретна община; предмет – публичната среда, в която общината помества младежките дейности, но като неразделна част от социалната инфраструктура.

3. Цел на дисертационния труд

Целта на изследването е формулирана при утвърждаването на темата по следния начин: Изследване на проблемите на социалната инфраструктура за свободното време на младите хора, изграждане на модели за нейното физическо и функционално изграждане и обновяване, съчетано с доближаването ѝ до нейните ползватели, на базата на устойчиви и ценностни принципи (в приложение 3).

Във връзка с уточняване на предмета на дисертационния труд и формулиране на подходящ обхват, считам за целесъобразно целта да бъде променена по подходящ начин и да добие следния вид (неутвърден работен вариант):

Изследване на облика и урбанистичните проблеми на средата за млади хора, която общините създават и поддържат в контекста на съвременните изисквания и интегрираното пространствено планиране.

С това кратко определение се старая да подсказва основния очакван резултат: система от **насоки за пространствено планиране** на средата за младежки дейности, като неразделна част от социалната инфраструктура и градското възстановяване и развитие, но и да подсказва, че **съвременният облик** на младежките дейности поставя **изисквания** към средата, които трябва да бъдат отчетени при нейното планиране. Желая да фокусирам своето изследване върху **малките промени**, които могат да се случат при устройственото планиране на територията, но в резултат младите хора да припознаят средата като своя.

4. Задачи и структура

В изпълнение на индивидуалния учебен план през м. юли 2014 година са формулирани задачи и примерна структура, които са подробно описани в приложение 3. В хода на изпълнение на планираните дейности и във връзка с прецизиране на предмета и обхвата на разработката, се оказва, че е целесъобразно някои от поставените задачи да отпаднат. Например насоките за

промяна на нормативната база са напълно излишни, защото решенията в областта на планиране и устройство на територията са в ръцете на общинските съвети. Държавата определя стратегическата рамка, а местните парламенти утвърждават политиките, плановите документи и конкретните инвестиционни проекти, т.е. промяната на законовата рамка всъщност представлява намеса в този модел и/или ограничаване на местното самоуправление.

Броят на дейностите е намален като те са конкретизирани и всяка задача се е превърнала в точка от структурата на доктората:

1. **Въведение включващо предмет, цел, задачи, описание на методологията и очаквани резултати**
2. **Уводно изследване: преглед на системите за пространствено планиране от средата на миналия век до днес и отношението към средата за млади хора и социалната инфраструктура**
3. **Идентичност на средата за млади хора, съвременен облик на младежките дейности и изискванията, които те обуславят и предполагат**
4. **Анализ на примери от международната практика**
5. **Състояние на средата за млади хора с обобщени количествени показатели и изводи**
6. **Фактори**
7. **Урбанистични проблеми и теоретичен модел**
8. **Включване на младите хора в разработването на стратегии за развитие и младежки политики**
9. **Изводи: насоки за пространствено планиране на средата за младежки дейности**

5. Описание на методологията и приложение на отделните научни методи в отделните части

i. Класически методи: анализ и синтез

Този подход, макар и най-разпространен, е изключително подходящ за всяка секция от изследването. Моят стремеж е и по деветте точки да мога да „изляза“ с едно изречение като **извод** или **силен факт** и да съм в състояние да направя своеобразен превод от „професионален“ на „ежедневен“ език и обратно на „професионален“. Този преход е характерен за маркетинговите изследвания, където няколкократно се налага транскрипция между професионалната специфика на изследването, езика на изследователя и въпросите и отговорите на респондента.

ii. Количествени методи: избор на подходящи статистическа методи обработка на събраните данни

Невъзможно и непосилно е да се разгледат всички общини в България, но за да имат стойност изводите е необходимо да се поберат точните методи за обработка на количествените данни от двадесетте разгледани предварителни проекта на общи устройствени планове (ОУП). Идеята за този анализ е подробно описана в приложение 5 и на адрес petkovstudio.com/oup.html

Цялото изследване ще бъде публикувано в собствена секция на oup.petkovstudio.com

iii. Качествени методи: наблюдение, анализ на документи, интервю, анкета

Наблюдението като качествен научен метод е изключително подходящо при анализа на идентичността на средата за млади хора. За съжаление методът е неприложим при анализа на чуждестранните примери и там съм потърсил обратна връзка (за всеки разгледан пример) и приложение на интервю с човек, ангажиран с процеса на планиране при реализациите.

Анализа на документи, но приложен при спазване на изискванията в качествените емпирични социологически изследвания, е приложим при анализ на ОУП и участието на младите хора в изработването на стратегии и политики, тъй като не мога да присъствам на всеки форум, кръгла маса и т.н. За работата на тези структури е важно и личното наблюдение, но отново – наблюдение (правилно провеждане на изследването), а не участие и влияние в процесите. Да изследвам, а не да създавам фактите.

Съвкупно, наблюдението и анализа на документи са подходящи при разглеждането на вече проведени емпирични социологически изследвания за територията на град София, публикувани на адреса на лабораторията за градски изследвания към катедра Социология при Философския факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Качествените методи ще намерят приложение и при изработването на пробна анкета (на база интервюта, дискусии) с отворени въпроси, която да предхожда провеждането на допитване в електронна форма. Направен е анализ и на социологическото изследване към предварителния проект на ОУП на Община Съединение. Идеята е подробно описана в приложение 5, а резултатите (и на адреса на самата анкета в реално време – попълвам и получавам среден резултат до момента) и обобщителният доклад ще бъде публикувани в отделна секция на адрес youth.petkovstudio.com

- iv. **Съвременни методи за групова работа:** гласуване на предложения, степенуване по важност, SWOT анализ в група и т.н. – избор на подходящи методи за провеждане на групово дискусия / кръгла маса / работилница / практически семинар за проблемите на конкретна територия

6. Очаквани резултати

- 1) Създаване на система от **насоки за пространствено планиране** на средата за младежки дейности на базата на теоретичен модел
- 2) Конкретни насоки за дадена територия

7. Дискусионни въпроси, срещнати предизвикателства по време на работата и „свободен разказ“ за личния принос на дисертационния труд

Най-големият проблем, който срещнах в процеса на работата е свързан с количествената обработка на събраните данни.

Имам желание да насоча фокуса на дисертационния труд към град Пловдив, от една страна защото там данните са обработени, и от друга – наскоро приетата концепция за пространствено развитие на общината внася яснота в отношението общ устройствен план – интегриран план за градско възстановяване и развитие.

Класическият проектен модел проблем – средства – решение е обърнат на 180 градуса и всъщност държавата в лицето на управляващия орган на Оперативна програма Регионално развитие извършва програмиране на градското възстановяване и развитие – определя цел и средства. Отдавна сме избягали от директивния метод площ/жител и предполагам, че при одобряването на конкретни проекти подадени от общините не може да се спази и принципа на равнопоставеност – пропорционално финансиране на база големина (площ и жител).

От друга страна може би това е начина за постигане на качествени резултати – стратегически цели, бюджет и решения от местните парламенти (пример с ученик и стратегическа цел – да получи образование). Общините могат да формулират собствени приоритети в пространственото планиране и да се възползват от други начини на финансиране, с които е възможна реализацията и на мащабни инвестиционни инициативи.

8. Степен на развитие на обособените етапи в труда и постигнати резултати

1. **Въведение:** утвърден работен план на въведение м. юли 2014 година, завършване на секцията и представяне на катедрен съвет до края на годината
2. **Уводно изследване:** напълно се покрива със съдържанието на първия изпит за докторантски минимум
3. **Идентичност:** подготовка на отделно приложение към дисертационния труд
4. **Анализ на примери от международната практика:** разгледаните примери са описани в приложение 4 и приложение 5, като моята идея е те да бъдат публикувани в отделен албум

Предстоящи дейности: броят на примерите да бъде намален, като те се групират по териториален признак, значение и т.н.

5. **Състояние на средата за млади хора:** изводи и обобщение на изследването върху двадесетте предварителни проекта на общи устройствени планове на общини.
6. **Фактори:** част от факторите и конкретно факторите, определящи развитието на материалната база бяха докладвани в панела Съвременна градска среда на от VI-та научно-приложна конференция на „Пространствено планиране: Проблеми и перспективи“, 15 май 2015 година
7. **Урбанистични проблеми:** част от съдържанието на втория изпит за докторантски минимум и изводите от т. 5 и т. 6
8. **Участие на младите хора:** анкета, анализ на дейността на младежки форуми, кръгли маси, работилници и т.н., идея за организиране на семинар

II. Съпътстващи дейности

1. Участие в семинари, форуми, конференции

Посещението на събития, които имат отношение към темата на дисертацията може да се проследи в секцията „публикации“ на portfolio.petkovstudio.com

Приложение 6 е доклад от VI-та научно-приложна конференция на тема „Пространствено планиране: Проблеми и перспективи“, катедра Градоустройство, Архитектурен факултет, Университет по архитектура, строителство и геодезия, град София, 14 и 15 май 2015 година, а презентацията към доклада може да се разгледа на адрес factors.petkovstudio.com

2. Впечатления и натрупан опит от участието в практически упражнения и семинари със студенти по урбанизъм в модула Социална инфраструктура, летен семестър на учебната 2014 / 2015 г.

Модулът Социална инфраструктура е тясно свързан с темата на дисертационния труд. Имах удоволствието да чуя още веднъж лекционния курс, който е доста обновен от времето, когато бях студент. Модулът вече е задължителен и изискванията към проекта разработван в часовете за самостоятелна подготовка са значително повишени. Студентите работят в екип и обема на работата е съизмерим с дипломна разработка. Практическите упражнения представляват корекция на изготвените текстове и схеми. Най-силно впечатление ми направи разработването на теоретичен модел (абстракция) на територията, върху който екипите изграждат своите варианти на концепция за пространствено развитие и избират оптимално решение. За конкретна зона се изготвя подробен устройствен план. Системата Социална инфраструктура е разделена на подтеми. Така екипите разглеждат и споделят помежду си различни проблеми за една и съща територия.

3. Обобщение на учебно-методическата и педагогическата работа и бележки по изготвените рецензии на дипломни работи

Имах удоволствието да разгледам дипломните работи на Нели Иванова, Михаела Бранкова и Ивета Димитрова, съответно по темите „Реконструкция и развитие на парк „Лаута“ – град Пловдив“, „Недвижимото културно наследство – фактор в урбанистичното развитие на централна градска част на град София“ и „Устойчиво развитие на село Врабево чрез алтернативен туризъм“. Намерих интересни моменти и допирни точки с моята тема и в трите разработки. Официалната оценка на чужд научен труд под формата на рецензия е голяма отговорност и натрупания опит в прилагане на методите на анализ и синтез е безценен. Също така имаше какво да науча по отношение на модерните техники за графично и интерактивно представяне на пространствена информация, включително абстракция на теоретични модели.

4. Описание на планирани и подготвени публикации в печатни и електронни медии и издания

Като част от докторантския минимум започнах работа по публикация в годишника на университета на тема „Състояние на средата за млади хора“ още през м. ноември 2014 година, но мисля, че разработката може да стане по-ценна и задълбочена, ако в нея бъдат включени

изводите от изследването на двадесетте предварителни проекта на общи устройствени планове на общините Алфатар, Ардино, Братя Даскалови, Брацигово, Велики Преслав, Върбица, Димитровград, град Добрич, Каолиново, Копривщица, Лесичово, Лозница, Малко Търново, Мизия, Никола Козлево, Правец, Самуил, Сливо поле, Хитрино и Челопеч. Тези общини не са подбрани на случаен принцип, а всъщност те са единствените, които към м. декември 2015 година бяха публикували своите разработки в пълнота.

Изработена е карта с връзки към плановете. Тя е публикувана на адрес oup.petkovstudio.com

Същата секция може да се използва за представяне на резултатите от изследването. Предварителните проекти са ценни с частта анализ. Впоследствие общините публикуват само режимите за устройство на територията. Това може да се види от картата на обезпечеността с общи устройствени планове по общини (от същия адрес).

Освен публикация на научен доклад по темата мога да потърся адаптация на изследването за популярно професионално издание.

В т. I.5.ii. на настоящия доклад са описани трудностите, които срещнах при обработката на информацията, но поне проблематиката е такава, че няма опасност събраните преди шест месеца данни да загубят актуалност.

Избраният начин за провеждане на планираното електронно анкетно проучване със затворени въпроси предполага резултатите да бъдат публикувани там където е и самата анкета, т.е. дори заключителният доклад да няма висока научна стойност или да не представлява интерес за професионалните издания – няма да остане непубликуван.

5. Разширен план-конспект на изпита за докторантски минимум на тема „Съвременни тенденции в урбанистичното развитие на селищата“ и отношение на отделните въпроси към проблемите на дисертационния труд

1. Влияние на политическите, икономическите, културните, социалните и екологични процеси и тенденции върху развитието на градовете. Съвременните процеси на глобализация и урбанизма.
2. Пространствено планиране – теоретични основи. Равнища на пространственото планиране, нормативна база и планова осигуреност. Анализ на състоянието на пространственото планиране в България.
3. Световни и европейски политики за развитие и пространствено планиране - исторически преглед и съвременни тенденции. Влиянието им върху регионалното развитие и пространственото планиране в България.
4. Основни теории за развитието на градовете. Теории за градовете на бъдещето.
5. Планова и пространствена структура на населените места. Основни фактори, влияещи върху плановата и пространствена организация на населените места.
6. Съвременни аспекти на урбанистично развитие, „преоткриване“ на съвременния град – безопасност, комфорт, достъпност, културна идентичност, използване на културното наследство при градското планиране, мениджмънт и маркетинг на града.

7. Градското обновяване в световната практика – дефиниция, принципи, етапи. Участие на обществеността, частния и държавния сектор. Създаване на партньорства – модели и типове. Примери.
8. Съвременни проблеми на урбанизираните територии в Република България – нормативна уредба, планова осигуреност, пространствена характеристика, естетически и екологически особености.
9. Разрастването на урбанизираните територии в Европа – тенденции и предизвикателства.
10. Устойчивият град – тенденции, характерни проблеми и перспективи.
11. Централни градски зони – същност, значение, развитие и перспективи.
12. Съвременни тенденции в организацията на средата за отдих. Влияние на природо-географските и антропогенни характеристики.

6. Насоки към съдържанието на конспекта и подготовката за изпита на тема „Урбанистични аспекти на социалната инфраструктура и средата за млади хора“

При участието си в практическите упражнения със студенти по урбанизъм в модула Социална инфраструктура през летен семестър на учебната 2014 / 2015 г. се възползвах от възможността да посетя и повечето лекции, свързани с урбанистичните аспекти и средата за млади хора. Подготовката за втория изпит от докторантския минимум ще представлява задълбочено изследване на препоръчаната на студентите литература в контекста на дисертационния труд.

III. Списък на приложенията

1. Копие на Заповед № 343 / 02.04.2014 г. на проф. д-р инж. Кр. Петров, ректор на УАСГ за зачисляване на Благой Петков за докторант в редовна форма на обучение по научна специалност „Териториално, ландшафтно устройство и градоустройство“ към катедра Градоустройство при Архитектурния факултет за срок от 3 години, считано от 01.04.2014 г.
2. Копие от индивидуален учебен план на докторанта, утвърден от факултетния съвет в заседание от 29.04.2014 г. с протокол № 7 / 29.04.2014 г.
3. Работен вариант на научен тезисен план с определени обхват, цели и задачи, м. юли 2014 година
4. Копие от доклад до проф. д-р арх. Асен Писарски, декан на Архитектурния факултет, УАСГ, относно изпълнението на цитирания индивидуален учебен план, м. декември 2014 година

Забележка: Докладът съдържа пълен списък на проучената литература и кратко описание на изследваните примери и урбанистични реализации

5. Копие от доклад до проф. д-р арх. Асен Писарски, декан на Архитектурния факултет, УАСГ, относно изпълнението на цитирания индивидуален учебен план, м. декември 2015 година

Забележка: Докладът съдържа информацията относно проведеното изследване върху общите устройствени планове на общини и идеята за провеждане на анкетно допитване

6. Рецензия на дипломен проект на кандидат урбанист Нели Иванова, ф.№ 10221 на тема: „Реконструкция и развитие на парк „Лаута“ – град Пловдив“, 24.06.2014 г., рецензент: Благой Петков
7. Рецензия на дипломен проект на кандидат урбанист Михаела Бранкова, ф.№ 10276 на тема: „Недвижимото културно наследство – фактор в урбанистичното развитие на централна градска част на град София“ с ръководители доц. д-р арх. Валери Иванов и ас. Ирина Мутафчийска и консултант доц. д-р арх. Йорданка Кандулкова, 25.06.2014 г., рецензент: Благой Петков
8. Рецензия на дипломен проект на кандидат урбанист Ивета Димитрова, ф.№ 10319 на тема: „Устойчиво развитие на село Врабево чрез алтернативен туризъм“ с ръководители доц. д-р арх. Ясен Кьосев и гл. ас. д-р арх. Петя Сотирова, 22.06.2015 г., рецензент: Благой Петков
9. „Фактори, определящи развитието на материалната база на средата за млади хора“, доклад от VI-та научно-приложна конференция на тема „Пространствено планиране: Проблеми и перспективи“, катедра Градоустройство, Архитектурен факултет, Университет по архитектура, строителство и геодезия, град София, 14 и 15 май 2015 година

Забележка: Презентацията на доклада, представена на научната конференция е публикувана на адрес factors.petkovstudio.com

Юни 2016 година
гр. София

С уважение,
ДОКТОРАНТ: Благой Петков